

Του Γιώργου Δουατζή

Η χρονιά που πέρασε σηματοδεύτηκε από πολλά δυσάρεστα γεγονότα που αμαυρώνουν κάθε έννοια ανθρωπισμού. Χάρτες δικαιωμάτων του Ανθρώπου, διακηρύξεις, διεθνείς συμφωνίες, διεθνές δίκαιο, έγιναν κουρελόχαρτα, ο αυταρχισμός έδειξε το απεχθές πρόσωπό του, με την ανθρωπότητα να προσμετρά περί τους εκατόν σαράντα τοπικούς ή μη πολέμους, με σημαντικότερους αυτούς της Γάζας και της Ουκρανίας.

Η ανάδειξη του νόμου της ζούγκλας ως επικυρίαρχου και του χρήματος ως πυξίδας που οδηγεί τα βήματα των ελαχίστων σε βάρος των πολλών, επιβεβαιώνεται από πλείστα όσα. Ο Τραμπ προέταξε κερδοφόρες εμπορικές συμφωνίες έναντι της ειρήνης στις συνομιλίες για το Ουκρανικό, καθώς και στην πολύπαθη Γάζα. Δέκα δισεκατομμυριούχοι έγιναν πλουσιότεροι κατά 730 δισ. δολάρια το 2025, όταν σύμφωνα με εκθέσεις διεθνών οργανισμών περί τα 733 εκατομμύρια άνθρωποι υποφέρουν από πείνα παγκοσμίως και 800.000 παιδιά κάτω των πέντε ετών πέθαναν λόγω λοιμώξεων του κατώτερου αναπνευστικού, διάρροιας, ελονοσίας και ιλαράς.

Οι γεωπολιτικές ανακατατάξεις καλά κρατούν, με την Ευρώπη να οπισθοχωρεί καθοδηγούμενη από ηγετίσκους που έκλιναν το γόνυ στον πλανητάρχη, με την Κίνα να επιδεικνύει πέραν της οικονομικής και τη στρατιωτική της δύναμη, με την Ινδία ισχυρά αναδυόμενη και τη Ρωσία να παραμένει ισχυρός πόλος στη διεθνή σκηνή.

Τα δείγματα του αυταρχισμού του Τραμπ με την αποστολή εθνοφυλακής σε «απειθαρχες» πολιτείες φέρει το απεχθές υπόδειγμα, ο στρατός να απειλεί με τη μεταμόρφωσή του από αμυντικό μηχανισμό σε κατασταλτικό στο εσωτερικό των χωρών. Με το πρόσχημα χτυπήματος τρομοκρατών και ναρκεμπόρων δικαιολογούνται πολεμικές επεμβάσεις σε βάρος άλλων χωρών. Η αρχή του ενός ανδρός, διαρρηγνύει τα ήδη τεμαχισμένα ιμάτια κάθε έννοιας Δημοκρατίας.

Η διάχυση της Τεχνητής Νοημοσύνης ανεξέλεγκτη, ορίζεται από ελάχιστους στον κόσμο με άγνωστες ακόμα επιπτώσεις στη ζωή μας. Οι εφαρμογές της υψηλής τεχνολογίας διαχέονται σε κάθε μας δραστηριότητα, είναι προσιτές στον καθένα και το διαδίκτυο είναι η «άλλη γη» όπου πατούν και αναπτύσσονται αυταπάτες φιλίας, επικοινωνίας, μοιράσματος έργων πολιτισμού. Αλλά η αποξένωση κι εκεί καλά κρατεί, με τη μορφή κρίκων οι οποίοι δραπέτευσαν από μια άλλοτε ισχυρή κοινωνική αλυσίδα, η οποία μπορούσε να σκέπτεται, να δρα, να απαιτεί, να συγχρωτίζεται πραγματικά και όχι ψηφιακά.

Η πολιτική ζωή στη χώρα μας κατολισθαίνει, η κυβέρνηση χάνει την εμπιστοσύνη των πολιτών, η αντιπολίτευση ανύπαρκτη και κατακερματισμένη, ο δε πολιτικός διάλογος προσομοιάζει σε πεζοδρομιακό εντός του ...ναού της Δημοκρατίας, της Βουλής. Στα δε μέσα κοινωνικής δικτύωσης ο υποτιθέμενος πολιτικός διάλογος ενδύθηκε την ανθρωποφαγία με ουραγό τον πολιτισμένο κοινωνικό διάλογο, καταδεικνύοντας ένα άθλιο επίπεδο Παιδείας και πολιτισμού.

Η διαπλοκή εκτελεστικής, νομοθετικής, δικαστικής εξουσίας οδηγεί τη διάκριση εξουσιών στην ανυπαρξία. Η εφαρμοζόμενη οικονομική πολιτική υπαγορεύεται από ξένα κέντρα. Οι δε πολίτες, άκρως παθητικά κοιτάζουν, αλλά δεν βλέπουν, συναινούν με την ανοχή τους στην απίσχναση του κοινωνικού ιστού και βολεύονται σε μια νεοφανή απραξία. Οι κρατούντες πανευτυχείς με την παθητικότητα της κοινωνίας, υποταγμένοι κι αυτοί σε ξένα κέντρα με την αιτιολογία (ίσως πραγματική) ότι είμαστε μια χώρα μικρή σε έκταση, πληθυσμό, οικονομία, οπότε δεν έχουμε άλλον δρόμο από την επιλογή του ισχυρότερου αφεντικού στον πλανήτη.

Αναρωτιέται ευλόγως κάποιος αν η χώρα περνάει μια περιστασιακή κρίση ή μια σε βάθος συντελούμενη μετάβαση σε κατάσταση μερικής ύπνωσης διάρκειας ή τέλος, αν το όλο σκηνικό κρύβει διεργασίες των οποίων το αποτέλεσμα θα οδηγήσει στην ευκαΐα ανάταση. Η αυξανόμενη ακρίβεια επιτείνει την οικονομική ανέχεια των πολλών και αυξάνει την κερδοσκοπία δίπλα των ολίγων. Στο δε ανά τετραετία δικαίωμα ενεργούς συμμετοχής στα κοινά μέσω της ψήφου τους, οι πολίτες επιλέγουν κατά κανόνα με κριτήριο το μη χειρόν βέλτιστον ή ψηφίζουν τιμωρητικά για την κάθε κυβέρνηση και όχι με βάση ιδεολογικά κριτήρια, σε βάρος της πραγματικά ελεύθερης έκφρασης της βούλησής τους.

Η άκρατη ιδιώτευση επικρατεί, ο άκριτος καταναλωτισμός κυριαρχεί, οι ανθρώπινοι δεσμοί που στήριζαν τον κοινωνικό ιστό σε ιδεολογικό, ηθικό, συναισθηματικό, πολιτισμικό επίπεδο έχουν διαρραγεί. Ο φόβος για το αύριο και η ανασφάλεια δηλητηριάζουν τις ζωές μας, γίναμε ένας λαός κουρασμένος με πολίτες άβουλους, άπραγους πολιτικά, απέλπιδες, βολεψάκηδες, με τον εαυτουλισμό σε έξαρση. Ο «μεγάλος αδελφός» του Όργουελ εργάζεται αόκνως και αφανώς, η ζωή μας διάφανη από την υψηλή τεχνολογία που μερικώς μας υπηρετεί, αλλά με τίμημα την άρση κάθε ιδιωτικότητας. Οι πολίτες του κόσμου έρμαιο αλγορίθμων που εξουσιάζουν κάθε λεπτό της ζωής. Ο ατομισμός διαρρηγνύει την κοινωνική συνοχή, εξυπηρετεί τους κρατούντες, δεν εκφράζονται συλλογικά αιτούμενα, η ενεργοποίηση του κοινωνικού σώματος μοιάζει όνειρο μακρινό. Δείκτης της νοσηρής κατήφειας των πολιτών το ότι ψυχοθεραπευτές και ψυχίατροι πνίγονται στη δουλειά...

Στον χώρο του πολιτισμού ακολουθούνται τα χνάρια όσων συμβαίνουν στο πολιτικό και κοινωνικό πεδίο. Βλέπουμε καθημερινά τις διαφορές στις συμπεριφορές των συμπολιτών μας, την απουσία ευγένειας, σεβασμού του ενός προς τον άλλο, τα περιστατικά βίας να αυξάνονται. Βλέπουμε τις βίαιες συμπεριφορές νέων παιδιών, τα κατακρίνουμε ξεχνώντας ποιοι τα μεγάλωσαν και τι αξίες υπηρετούν οι γονείς τους, κακέκτυπα των οποίων είναι τα παιδιά τους. Τα τηλεοπτικά σκουπίδια μας έχουν καταπνίξει, το φτηνό κουτσομπολιό υποκαθιστά την ενημέρωση, η ποιοτική καθίζηση των τηλεοπτικών προγραμμάτων (κυρίως των ιδιωτικών) είναι πρωτοφανής. Από την άλλη, τρομάζει κάποιος στη σκέψη ότι τα τηλεσκοπίδια έχουν τηλεθέαση αφού συνεχίζουν να υπάρχουν και να τα προτιμούν οι διαφημιζόμενοι.

Ο πολιτισμός τραβάει την κατηφόρα με όλο χαμηλότερα τον πήχυ των αξιολογήσεων σε όλες τις μορφές της τέχνης. Οι πραγματικοί δημιουργοί πασχίζουν να υπάρξουν ανάμεσα από τις ρωγμές ενός καθεστώτος που προσδιορίζεται από ιδιοτελείς παρέες μακράν ποιοτικών κριτηρίων. Τείνουν προς εξαφάνιση εθνικές καταβολές και βιωματικά πολιτιστικά στοιχεία, ταινίες, πίνακες, μουσικές, έργα λογοτεχνίας, όλα ρέπουν σε μια παράδοση ομογενοποίησης δίχως εθνική ταυτότητα, με την παράδοση να παραγκωνίζεται συστηματικά.

Λένε πολλοί, πως η Ιστορία διδάσκει ότι σε περιόδους κρίσης οικονομίας, πολιτισμού, κοινωνίας, ο πόλεμος έρχεται να λύσει το αδιέξοδο, ώστε μέσα από την καταστροφή να υπάρξει αναγέννηση. Ίσως είναι η πρώτη φορά μετά τόσες δεκαετίες που η απειλή ενός πολέμου ήρθε τόσο κοντά στην Ευρώπη. Ας ευχηθούμε για το 2026 πρωτίστως Ειρήνη και ενεργή αφύπνιση των λαών με την ελπίδα ο νέος χρόνος να φέρει άξιους ηγέτες στη δοκιμαζόμενη Ευρώπη.